

Magia transhumanței actuale

(prima publicare în „Curentul“ din München, anul LVI nr. 5972, martie-aprilie 1985, pag. 4)

În anul 1948, anul întâi al *Republicii de la București*, apărea la Paris, în revista *Luceafărul*, o analiză perspicace a sorții exilatului și al exilului românesc postbelic în general, despre care a mai fost vorba în paginile ziarului nostru și care proveneau din condeiul lui Mircea Eliade¹. Încă foarte tânăr, pe atunci, el văzuse, după ce poposise în India, apoi în Londra bombardată, Portugalia și Franța, o lume în plin conflict între sistemele autoritare și cele democratice, dar a rămas legat de destinele țării de baștină. O parte a experiențelor făcute pot fi urmărite, transcrise literar, în *Noaptea de sânziene*² și în *Jurnal*³. Cât de tristă este trimiterea *Luceafărul*-ui parizian la revista omonimă apărută la începutul secolului nostru la Budapesta și apoi la Sibiu, dar mai ales cu cea actuală de la București, mai ales când se fac referiri la românii din afara granițelor țării, atunci și acum.

Deja de atunci, în concepția exilatului Eliade, soarta și menirea pribegiei putea căpăta sens doar folosind tensiunea ideatică dintre Eminescu și Caragiale, primul, iată, sfârșit la Mărcuța, celălalt la Berlin, ambii fără a fi fost înțeleși și acceptați plenar decât de o mică parte a contemporanilor lor. O vigoare străbună, din timpurile transhumanței, în care păstorul - îl citează pe Noica: marinarul pe uscat - își ducea în și cu sine individualismul și personalitatea, descoperind în același timp valențele și valorile celorlalte mentalități întâlnite, făcând pasul spre universal în cel mai firesc chip.

Iată că se confirmă, ceea ce preconizase. Vârful unuia din acele aisberguri, care au crescut în România tocmai din și după generațiile, care s-au succedat după această *epocă polară*, pe care stăpânirea n-a știut să o deslușească cu privirea ei opacă, gândind mono-cauzal și reducând substratul istoric la o amară bufonerie, iată cum s-a lansat Ioan P. Culianu, cu succes, și a continuat original opera maestrului. Acesta, la rândul lui, i-a prefațat printre altele ultimele două cărți⁴, pe care țin să le prezint

1 Mircea Eliade: *Două tradiții spirituale românești*, în: „Luceafărul” anul I, nr. 1, Paris, noembrie 1948, pag. 21-29 (Idei dintr’o conferință ținută la Salle des Sociétés Savantes în ciclul organizat de Asociația Culturală ”Mihai Eminescu”, în seara de 3 iunie 1948. Vezi de asemenea articolul din *Curentul* (München), anul L, nr. 5926, pag. 2 și 3; acolo la pag. 8.

2 Mircea Eliade, *Noaptea de Sânziene*, 2 volume – Paris: Ioan Cușa (1971).

3 Mircea Eliade: *Jurnal*. Pagini regăsite 1959-1962. Idem: *Jurnal* 1970-1985. Vezi mai recent: Mircea Eliade: *Jurnal* 1945/1946, Lectura: Marcel Iureș, Humanitas Multimedia. Nu mi-a fost la îndemână o bibliografie completă a paginilor autobiografice ale autorului, mi-aduc însă bine aminte de un pasaj în care descrie bombardarea Londrei.

4 Ioan P. Culianu: *Experience de l’extase. Extase, ascension et recit visionnaire de l’hellenisme au moyen age*, pref. de Mircea Eliade Paris: Payot 1984 (=Bibliothèque historique); idem: *Eros et magie a la renaissance 1484*, avec un pref. de Mircea Eliade, publie avec le concours de Centre Național des Lettres - Paris: Flammarion 1984 (=Idées et recherches).

cititorilor noștri.

În acest *An I. după Orwell* ambele cărți dau păstoritului mai-sus descris o direcție nouă. Occidentul nu mai e acea societate, în care banul face *omul fericit și atot-consumatoriu*, sau pe care proverbiala șmecherie poate atinge un anume renume (chiar dacă e des de tristă faimă!), ci doar o și mai mare, mult mai autentică libertate, invitând să i se descopere tocmai contradicțiile pe care le-a sedimentat până în prezent, fără a-ți amputa curiozitatea sau felul propriu, individual, de a percepe lumea. Cu atât mai interesantă este la tânăru istoric român extinderea analizei prin categorii aparent perimate, cum ar fi extazul, erosul sau magia, asupra unor timpuri de răscruce, deschizând o perspectivă de la literatura apocaliptică precreștină și de la platonism, până la renaștere, respectiv la mitul faustic. Nu am aici spațiul necesar, pentru a vă prezenta în amănunt această lume extraordinară, pe care societatea tehnocrată e pe cale să piardă pentru totdeauna, în actuala fază de sărăcire sufletească, care depășește vertiginos barierele ideologice. Autorul ne oferă o analiză fundată și convingătoare, vizând totodată, direct sau indirect, legăturile inerente cu actualitatea. Ambele cărți au un excelent aparat bibliografic și o ținută grafică de invidiat. În plus, mai aparțin parțial culturii române, sunt încununarea unei munci de peste un deceniu și jumătate, începută la București sub îndrumarea doamnei prof. universitare Nina Facon și a domnului prof. Universitar Cicerone Poghirc, și continuată în Italia, Franța iar actualmente în Olanda.

Iată rodul unei transumanțe individuale mai ales în contextul actual, după acel *cutremur propagandistic* în legătură cu *filosofia transcendentală*, care a adus grave repercusiuni nu numai pentru o serie de instituții de știință și cultură, ci și pentru persoane unanim apreciate nu numai în România. În ultimă instanță, chiar sâmburele acestor așa-zise precauțiuni pragmatice ale stăpânirii, este și el extatic, dar de cu totul altă calitate, și dezvăluie manipularea grosolană (Culianu o analizează de la Machiavelli și Giordano Bruno până la Marx, Freud și Hitler) care vede dincolo de om, chiar și gândirea legată de glie. Va fi așa ceva posibil? Pornind de la transumanța tradițională, mai sunt speranțe de bine. Apoi dimensiunea religioasă care a marcat puternic istoria de la gurile Dunării, altfel decât la Marea Nordului și cea Baltică, și care își găsește în studiile lui Culianu locul cuvenit. Este protestantismul, de exemplu, ceea ce a marcat, în concepția sa, *fatal și final* occidentul, acel spațiu, în care pribegesc între timp mai multe generații ivite din fondul sufletesc și intelectual românesc.

Se vor înțelege mai departe, cei ce-și salvează autonomia cetățenească în cadrul mai sus descris, cu frații lor, rămași de baștină în Moldova sovietică sau în România socialistă? Putem crede într-o istorie, în care istoria să redevină ceea ce îi este menirea? Probabil că da, pregătind-o în făgașuri ca cel descris aici.

P.S. Pentru varianta digitală, autorul a corectat greșelile de tipar și o serie formulări nu tocmai reușite. (Heidelberg, februarie 2019)